

Jan Zrzavý (1890–1977)

Krucemburk, 1920

Jan Zrzavý, zakladatel výtvarné skupiny „Tvrdošíjní“, si jako samouk uchoval velmi originální a nenapodobitelný malířský a kreslířský rukopis. Jeho obrazy jsou plné jemné melancholie, ticha i tajemna. Jan Zrzavý totiž maluje splývavým malířským rukopisem, jeho barvy citlivě přechází jedna do druhé, jeho stylizované a často zaoblené tvary jsou měkce modelovány ojedinelou prací se světlem a stínem. Nejobdivovanějším Zrzavého dílem ve sbírkách karlovarské galerie je **Krucemburk** (1920), snově působivá krajina střídme barevnosti, jeden z mála obrazů, které autor namaloval na rodné Vysočině. Malíř vycházel z konkrétních motivů a vzpomínek na místo, kde trávil prázdniny, přetvořil si je však po svém. Poetický průhled vesnicí se stromy, domky, ploty, zídkami a zvlněným reliéfem návsi tvoří harmonicky vyváženou kompozici. Tajuplné krajinné zátiší je opuštěné, možná se opravdu jedná o snovou vzpomínku... Jan Zrzavý totiž miloval Krucemburk právě proto, že tam u dědečka Jana Zrzavého, majitele zájezdního hostince „Na špici“, prožil nejedno léto s početnými příbuznými z otcovy strany (otec byl ze 13 dětí). Na dva měsíce přestával být hlídaným synem řídícího z Okrouhlice a mohl vesele a svobodně řídit s mnoha bratranci a sestřenicemi. V pozdějším věku pak miloval především Krucemburské náměstíčko a kostel sv. Mikuláše na vršku nad náměstím (obojí několikrát namaloval i nakreslil). Krucemburk se mimochodem posléze stal místem malířova posledního odpočinku. Hrob podle jeho přání neleží přímo na hřbitově, ale u ohradní zdi s výhledem na kostelní věž (údajně, aby bylo dobře vidět na hodiny...). Krucemburské náměstí dnes nese jméno svého nejvýznamnějšího malíře, najdeme tam i Pamětní síň Jana Zrzavého a sídlo Společnosti Jana Zrzavého. Krucemburk je hrdým nositelem odkazu osobitého malíře a svérázné osobnosti, jejíž citát zdobí pamětní desku: „Narodil jsem se v Okrouhlici, ale za svoje pravé rodiště pokládám Krucemburk.“ A karlovarská galerie je hrdým vystavovatelem nejen této skvostné krajinomalby, ale i pozdějších obrazů s motivy loděk a bretaňského pobřeží. Také na těchto drobnějších dílech je patrné, že Jan Zrzavý, jeden z nejdůležitějších členů meziválečné české avantgardy, byl obdarován schopností lyrickými a poetickými výrazovými prostředky ztvárnit každý námět (Bretaň, Benátky, Ostravsko, milovanou Vysočinu i početnou řadu figurálních témat).

PS:

Na rozhraní 1967/1968 se u nás uskutečnila velká výstava Jana Zrzavého a v galerijním archivu se nachází fotografie z besedy s návštěvníky. Tehdy ovšem ještě „Krucemburk“ ve stálé expozici nevisel, galerie ho zakoupila až v roce 1982...

Jan Zrzavý (1890–1977)

Krucemburk, 1920

Jan Zrzavý, the founder of The Obstinate [Tvrdošíjní] art group, was an autodidact who retained a very original and inimitable painting and drawing morphology. His paintings are full of subtle melancholy, silence, and mystery. His oeuvre is characterizing of a flowing painterly style, his colors sensitively seep into one another; his stylized and often rounded forms are softly modelled by his unique treatment of light and shadow. Zrzavý's most admired canvas in the collections of the Karlovy Vary gallery is **Krucemburk** (1920) – a dreamlike landscape of sober color scale and one of the few works the artist created in his native Bohemian-Moravian Highlands. He based his paintings on specific motifs and memories of the place where he would spend his holidays, but he transformed them in his own way. The poetic view through the village inhabited by trees, cottages, fences, walls, and the undulating relief of the village square forms a harmonious, balanced composition. The mysterious landscape still-life is deserted; perhaps it indeed is a dreamlike memory... Jan Zrzavý loved Krucemburk precisely because he spent many summers there with his grandfather Jan Zrzavý, the owner of the "Na špici" inn, and his numerous relatives from his father's side (his father was one of 13 children). For two months, he ceased to be the guarded son of a manager from Okrouhlice and could go merrily and freely with his many cousins. In his later years, he especially loved the Krucemburk village square and the church of St Nicholas towering on the hill above it (he painted and drew both of them several times).

Krucemburk eventually became the painter's place of final rest. According to his wishes, his grave is not amid the cemetery, but by the fence wall overlooking the church tower (he supposedly wanted to have a good view of the clock...). Today, the Krucemburk square is named after the most prominent local painter and there is also the Jan Zrzavý Memorial Hall and the headquarters of the Jan Zrzavý Society. The village is the proud bearer of the legacy of the distinctive painter and personality whose quote adorns the memorial plaque: *"I was born in Okrouhlice, but I consider Krucemburk my true birthplace."* And the Karlovy Vary gallery proudly exhibits not only this magnificent landscape painting, but also Zrzavý's later canvases with motifs of boats and the Breton coast. Even the latter, smaller works prove that Jan Zrzavý, one of the most prominent members of the interwar Czech avant-garde, had the gift of brilliantly employing lyrical and poetic means of expression to capture every subject (Brittany, Venice, Ostrava, the beloved Highlands, and an array of figurative subjects).